

**ПРАВОВІ ПИТАННЯ РІШЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
ФУТБОЛУ ЩОДО ТИМЧАСОВИХ ПРАВИЛ,
ЩО СТОСУЮТЬСЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ,
СПРИЧИНЕНОЇ ВІЙНОЮ В УКРАЇНІ**

Васечко Л. О., Лашко Є. Є., Бігдан М. В.

ВСТУП

Після ескалації російського вторгнення в Україну, що призвело до тривалої та тяжкої гуманітарної кризи, різні міжнародні організації запровадили санкції як проти країни-агресора, так і окремих її громадян, зокрема спортсменів, які будуть і надалі діяти¹. У зверненні Міжнародного олімпійського комітету перераховані наступні санкції: заборона на організацію проведення спортивних турнірів у Росії та Білорусі, заборона на показ прапорів, гімнів, кольорів цих країн на спортивних заходах, відкликання олімпійських орденів у президента Росії Путіна. Зазначений перелік не є вичерпним, оскільки кожна окрема спортивна федерація ухвалювала власне рішення з цього питання, накладаючи та застосовуючи додаткові санкції.

Відсутність єдиного підходу до виду санкцій та підстав їх застосування до представників країн-порушників зумовлює численні конфлікти ситуації. Так, Асоціація тенісистів-професіоналів і Жіноча тенісна асоціація допускають на змагання російських спортсменів під нейтральним прапором. Ба більше, до Асоціації лаун-тенісу Асоціацією тенісистів-професіоналів застосовано штрафні санкції на суму \$ 1 000 000, а відмова організаторів найстарішого тенісного турніру у світі «Вімблдон» допустити росіян і білорусів призвела до судової тяганини щодо стягнення загальної суми збитків у такому ж розмірі². Національна хокейна ліга (НХЛ) – перша та найсильніша професійна хокейна ліга у світі, що об'єднує 32 клуби США та Канади поширила російською мовою своє звернення щодо вторгнення Росії в Україну³. У зверненні йдеться, що Національна хокейна ліга висловлює занепокоєння через вторгнення Росії в Україну та закликає до якнайшвидшого мирного

¹ Declaration of the 11th Olympic Summit. 2022. URL: <https://olympics.com/ioc/news/declaration-of-the-11th-olympic-summit> (дата звернення: 25.12.2022).

² LTA fined \$1m by ATP for banning Russian players from tournaments. 2022. URL: <https://www.theguardian.com/sport/2022/dec/07/ta-fined-1m-by-atp-for-banning-russian-players-from-tennis-tournaments> (дата звернення: 25.12.2022).

³ Заявление НХЛ о вторжении России в Украину. 2022. URL: <https://www.nhl.com/ru/news/zayavlenie-nhl-o-vtorzhenii-rossii-v-ukrainu/c-331296560?tid=331296664> (дата звернення: 25.12.2022).

вирішення питання. З цього моменту вона зупиняє відносини з бізнес-партнерами в Росії та ставить на паузу роботу соціальних мереж і сайту російською мовою. Крім того, вона не розглядає Росію як місце проведення заходів НХЛ у найближчому майбутньому. Виражено також стурбованість благополуччям гравців із Росії, які виступають у НХЛ від імені своїх клубів, а не від Росії. Керівництво розуміє, що вони та їхні сім'ї потрапили у неймовірно складну ситуацію.

Щодо чи не найбільш популярного у світі виду спорту – футболу, то після початкових рішень, ухвалених Радою Міжнародної федерації футболу (ФІФА) та Виконавчим комітетом Спільки європейських футбольних асоціацій (УЄФА), що передбачали вживання додаткових заходів, ФІФА й УЄФА 28 лютого 2022 року спільно вирішили, що всі російські команди, незалежно від того, національні представницькі чи клубні команди, повинні бути відсторонені від участі в обох змаганнях ФІФА й УЄФА до подальшого повідомлення⁴.

Отже, санкції проти країни-агресора та її спортсменів є доволі значними, мають тривалий характер, постійно оновлюються та доповнюються. Водночас, це викликало низку супутніх питань, що потребують нагального вирішення, зокрема визначення правового статусу іноземних спортсменів, які перебувають як на території Росії, так і України. Тому, якщо продовження гри за російські клуби в умовах повної ізоляції є питанням радше морально-етичним, то в Україні це пов'язано з безпекою, а для українських клубів із недоотриманням коштів від продажу гравців під час дії правового режиму воєнного стану, що значно актуалізує тему дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

У контексті викладеного метою роботи є правовий аналіз рішення ФІФА щодо тимчасових правил, що стосуються надзвичайної ситуації, спричиненої війною в Україні. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- здійснити аналіз юридичних аспектів врегулювання правовідносин гравців із клубами та їх трансформація під впливом виняткових обставин;
- охарактеризувати систему спортивного арбітражу та шляхи подальшого реформування;
- проаналізувати особливості юрисдикції та провадження у Спортивному арбітражному суді.

⁴ FIFA/UEFA suspend Russian clubs and national teams from all competitions. 2022. URL: <https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/media-releases/fifa-uefa-suspend-russian-clubs-and-national-teams-from-all-competitions> (дата звернення: 25.12.2022).

1. Юридичні аспекти врегулювання правовідносин гравців із клубами та їх трансформація під впливом виняткових обставин

Рішення щодо відсторонення російських команд, незалежно від того, національні представницькі чи клубні команди, від участі в обох змаганнях ФІФА й УЄФА були прийняті 28 лютого 2022 року Бюро Ради ФІФА та Виконавчим комітетом УЄФА, відповідно, вищими керівними органами обох організацій із таких невідкладних питань. Зазначається, що футбол тут повністю єдиний і повністю солідарний зі всіма постраждалими людьми в Україні й обидва Президенти сподіваються, що ситуація в Україні значно та швидко покращиться, щоб футбол знову міг стати вектором єдності та миру між людьми.

18 березня 2022 року Президент Апеляційного арбітражного відділу Спортивного арбітражного суду (CAS) відхилив прохання Російського футбольного союзу призупинити виконання на час провадження в CAS рішення Ради ФІФА про відсторонення всіх російських команд і клубів від участі у її змаганнях до подальшого повідомлення⁵. Відповідно, оскаржуване рішення залишається в силі та всі російські команди та клуби продовжують бути відстороненими від участі у змаганнях ФІФА. Арбітражний розгляд CAS триває. Наразі створюється група суддів і сторони обмінюються письмовими заявами. Жодне слухання ще не призначено.

Але перш ніж перейти до аналізу судової практики, яка формується у зв'язку із винятковою ситуацією, що пов'язана з війною, розв'язаною Росією проти України, варто зауважити, що у питаннях правового регулювання спортивних правовідносин теж низка дискусійних питань:

- необхідність законодавчого унормування особливого об'єкту цивільних правовідносин, що виникають у зв'язку із укладенням, зміною, розірванням контрактів гравців із спортивними клубами;

- чітке визначення гарантій прав та форм захисту суб'єктивних цивільних прав учасниками професійних спортивних відносин;

- охарактеризувати спортивний арбітраж як метод вирішення спортивних спорів.

Відповідно до чинного цивільного законодавства України, а саме статті 177 Цивільного кодексу України⁶, «об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої

⁵ The Court of Arbitration for Sport (CAS) rejects the Football Union of Russia's request to stay the execution of the FIFA Council's decision to suspend all Russian teams and clubs from its competitions. 2022. URL: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Media_Release_8708_prov.measures.pdf (дата звернення: 25.12.2022).

⁶ Цивільний кодекс України : Закон від 16.01.2003 № 435-IV. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25.12.2022).

діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага». З цього визначення в рамках даного дослідження важлива така характеристики: перелік об'єктів цивільних прав не є вичерпним. Себто мова може йти (і це, власне, є однією з причин проведення реформи цивільного законодавства в Україні) про розширення переліку об'єктів цивільних прав, про існування таких правовідносин, предметом у яких будуть нові об'єкти цивільних прав або будь-яка їх сукупність, що не можуть сприйматися як об'єкт і перебувати в обороті, саме у спортивних правовідносинах, на нашу думку, дана теза знаходить яскравий прояв. Зокрема, мова йде про укладання договорів щодо переходу спортсменів до іншої спортивної організації⁷. Оскільки такий перехід може носити як тимчасовий характер, так і на невизначений строк, угоди дещо асоціюються із договорами купівлі-продажу та договори.

За домовленістю між двома юридичними особами у вигляді футбольних клубів, що має оплатний характер, футболіст набуває право виступати за іншу команду (трансфер). Тобто фактично мова йде про перехід прав на отримання послуг або виконання робіт від одного суб'єкта до іншого. І власне у зв'язку з тим, що свої обов'язки за договором спортсмен виконує на постійній основі, мова вже має йти про трудові відносини із футбольним клубом. Але, знову ж таки, зважаючи на специфічний характер існування таких правовідносин, вони не вкладаються у рамки звичного регулювання відповідно до норм трудового права.

Специфікою укладення трансферів є, по-перше, узгодження волі трьох сторін – первісної футбольної організації, самого футболіста та нової футбольної організації; по-друге, укладення зазначених трансферів можливо виключно у т.зв. «трансферні вікна» – чітко визначені періоди протягом року. Останнє вкрай важливо у контексті забезпечення рівності та змагальності. Водночас, виникнення обставин непереборної сили впливає на реальну можливість виконання окремих положень регламентованих трансферних правил.

Варто зазначити, що Римський договір про заснування Європейської спільноти в редакції від 01.01.2005 р. є основним нормативно-правовим актом для всіх країн-членів, що регулює вільне пересування капіталу, людей і послуг⁸. Відповідно статті 39 договору це дає можливість перебувати у країні-члені з метою працевлаштування згідно зі внутрішніми

⁷ Біляєв, О. О. (2022). Об'єкт правовідносин з переходу спортсменів до іншої спортивної організації. *Нетулові об'єкти* : зб. ст. за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, С. 214–228.

⁸ Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) : Міжнародний документ від 25.03.1957. 2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text (дата звернення: 25.12.2022).

положеннями, що регулюють працевлаштування власних громадян, що закладено в законах, а також підзаконних нормативних актах.

Формування правових основ професійного спорту у країнах Європейського Союзу (ЄС) відбувається згідно з національним законодавством, документами міжнародної інтеграції та нормативними актами міжнародних спортивних організацій.

Визначення об'єкта правовідносин між футболістом і футбольною організацією залежить перш за все від їх правової природи. У більшості країн ЄС за законодавством презюмується наявність правовідносин трудового характеру, проте в інших спостерігається альтернативне – цивільно-правове регулювання. Така ситуація існує в законодавстві Іспанії, Італії, Німеччини та Польщі.

До початку повномасштабної військової агресії Росії проти України у жодному офіційному документі різних спортивних федерацій не вноrmовувались механізми реагування на таку ситуацію, тому ухвалені на сьогодні рішення матимуть значний вплив на майбутнє у випадку виникнення подібної ситуації.

Дослідження особливостей юрисдикції та провадження у Спортивному арбітражному суді викликають значний науковий інтерес. Так, у роботі⁹ розглядається питання визначення правового статусу самого суду та його взаємодія з урядом Швейцарії та міжнародними спортивними федераціями. Це є важливим у контексті того, що незалежність Спортивного арбітражного суду, як і неупередженість арбітрів, останнім часом знову стали піддаватися сумнівам, зокрема за допомогою оскарження винесених ним рішень у судах загальної юрисдикції.

Варто відзначити роботу¹⁰, присвячену дослідженню питань, пов'язаних із визначенням особливостей альтернативно-договірних форм захисту суб'єктивних цивільних прав учасниками професійних спортивних відносин. У ній обґрунтовано договірну природу згоди підкорятися юрисдикції спеціалізованого арбітражного суду, спрямованої на досягнення єдиної мети – досягнення домовленості про передання спору на вирішення Спортивному арбітражному суду.

Проблеми розвитку міжнародного спортивного арбітражу в контексті української практики відображені у статті¹¹, зокрема, було

⁹ Воронов К. М. (2020). Особливості юрисдикції та провадження в спортивному арбітражному суді в Лозанні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. № 29. С. 127–132.

¹⁰ Наставний І. (2018). Особливості альтернативно-договірних форм захисту суб'єктивних цивільних прав учасниками професійних спортивних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. № 11. С. 31–35.

¹¹ Харіна М. (2018). Міжнародний спортивний арбітраж: досвід України. *Молодий вчений*. № 11(63). С. 937–940.

досліджено останні справи, що розглядалися Спортивним арбітражним судом. Авторкою було проаналізовано досвід розгляду справ як за участю фізичних осіб-спортсменів, так і юридичних осіб і національних спортивних федерацій.

Автори статті¹² розглядають питання поліваріативності розгляду спорів у сфері професійного спорту. Вони виділили суперечливість у дотриманні двох умов: по-перше, самої можливості здійснення громадською організацією повноважень щодо нормативного регулювання професійної сфери, а, по-друге, забезпеченні об'єктивності та неупередженості при розгляді спорів, результат яких також впливає на інтереси федерації як суб'єкта відносин у сфері професійного спорту.

Пошуку шляхів удосконалення діяльності системи спортивного арбітражу присвячена публікація¹³, у якій рекомендовано створити ефективнішу правову основу організації системи управління спортивними клубами, федераціями та роботи арбітражних і третейських судів у спорті як державну, так і єдину міжнародну систему, що об'єднає у єдине правове поле всі державні системи, які входять у загальну асоціацію.

Отже, вважаємо, що забезпечення ефективного функціонування системи спортивного арбітражу ще потребує реформування, зокрема з метою створення дієвого механізму забезпечення виконання судових рішень.

Питання футбольних трансферів і їх правового оцінювання є підґрунтям значної частини справ, що розглядаються у CAS, а ухвалені у відповідь на російську агресію рішення міжнародних керівних органів футболу безсумнівно стануть предметом багатьох позовів у майбутньому. Все це потребує пошуку шляхів подолання нововиниклих проблем, що забезпечуватиме справедливість у спорті.

07 березня 2022 року Бюро Ради ФІФА вирішило – у координації з УЄФА та після консультацій із різними зацікавленими сторонами – тимчасово внести зміни до Регламенту про статус і трансфери гравців (RSTP)¹⁴, щоб забезпечити юридичну визначеність і ясність із низки

¹² Галянтьч, М. К., Коструба, А. В. (2022). Поліваріативність розгляду спорів у сфері професійного спорту : дискусійні питання. *Lex Sportiva*, № 1. С. 8–12.

¹³ Саннікова, М. (2019). Шляхи вдосконалення діяльності системи спортивного арбітражу та третейських судів у спорті. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. № 2(46). С. 21–27.

¹⁴ Regulations on the Status and Transfer of Players. 2022. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/1b47c74a7d44a9b5/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2022.pdf> (дата звернення: 25.12.2022).

питань¹⁵. Принципи викладені у формі тимчасового додатку до RSTP (Додаток 7) під назвою «Тимчасові правила, що стосуються виняткової ситуації, що виникла внаслідок війни в Україні».

Відповідно до цих принципів, щоб забезпечити гравцям і тренерам можливість працювати й отримувати зарплату, а також захистити українські клуби, якщо сторони відповідного контракту прямо не домовляться про інше, всі трудові договори іноземних гравців і тренерів з клубами, афілійованими з Українською асоціацією футболу (УАФ) уважатимуться автоматично призупиненими до кінця сезону в Україні (30 червня 2022 року), без необхідності будь-яких дій з боку сторін із цього приводу.

Водночас, щоб полегшити виїзд іноземних гравців і тренерів із Росії, у випадку, якщо клуби, що входять до Російського футбольного союзу (РФС), не досягнуть взаємної згоди зі своїми відповідними іноземними гравцями та тренерами не пізніше 10 березня 2022 року та якщо інше не погоджено в письмовій формі, іноземні гравці та тренери матимуть право в односторонньому порядку призупинити свої трудові контракти з відповідними афілійованими клубами РФС до кінця сезону в Росії (30 червня 2022 року).

Призупинення дії контракту згідно з параграфами вище означатиме, що гравці та тренери вважатимуться такими, чий контракт закінчився, до 30 червня 2022 року, й тому вони зможуть підписати контракт з іншим клубом без будь-яких наслідків.

Крім того, з метою надання гнучкості гравцям, зареєстрованим в УАФ або РФС і які залишили або можуть виїхати з території України чи Росії внаслідок війни в Україні, іноземні гравці, попередня реєстрація яких була в УАФ або РФС, дозволять зареєструватись навіть у разі закриття періоду реєстрації в асоціації клубу, з яким вони укладають новий контракт. Щоб цей виняток був застосований і щоб захистити чесність змагань, реєстрація в новому клубі має відбутися не пізніше 7 квітня 2022 року. Для подальшого захисту чесності змагань клуби мають право зареєструвати максимум двох гравців, які скористалися винятком.

Стосовно захисту неповнолітніх, то неповнолітні, які втікають з України до інших країн через збройний конфлікт, уважатимуться такими, що відповідають вимогам пункту 2 d) статті 19 RSTP, яка

¹⁵ FIFA adopts temporary employment and registration rules to address several issues in relation to war in Ukraine. 2022. URL: <https://www.fifa.com/about-fifa/organisation/fifa-council/media-releases/fifa-adopts-temporary-employment-and-registration-rules-to-address-several> (дата звернення: 25.12.2022).

звільняє неповнолітніх біженців від правила, що перешкоджає міжнародному трансферу гравців до 18 років.

Останні події в Україні призвели до необхідності подальших роз'яснень щодо реєстрації гравців української національності у клубах, афілійованих до інших асоціацій-членів¹⁶. Відповідно, Бюро Ради ФІФА 16 березня 2022 року вирішило внести зміни до Додатку 7 RSTP, щоб надати українським гравцям можливість бути зареєстрованими, якщо їм буде дозволено виїхати з країни відповідно до чинних правил трансферного переміщення громадян України.

Таким чином, Додаток 7 тепер чітко пояснює, що українським гравцям може бути дозволено реєструватися в іншому клубі, навіть якщо цей період реєстрації закрито в асоціації клубу, в якому вони мають намір реєструватися.

Крім того, нові поправки пояснюють, що клуби мають право зареєструвати максимум двох професійних гравців, які скористалися винятками, наведеними в Додатку 7. Пояснювальна примітка до Додатку 7 також була змінена, де це необхідно, щоб забезпечити ясність і точність цих останніх поправок.

ФІФА продовжило моніторинг ситуації в Україні та 21 червня 2022 року Бюро Ради ФІФА вирішило продовжити правила тимчасового найму, встановлені в Положенні про статус і трансфери гравців (RSTP), із метою ефективної допомоги гравцям, клубам і тренерам, які постраждали від війни в Україні¹⁷. Рішення прийнято після поправок до RSTP, схвалених Бюро Ради 7 березня 2022 року та 16 березня 2022 року, які забезпечили термінову юридичну визначеність і ясність щодо низки важливих регуляторних питань.

Відповідно до положень RSTP, затверджених Бюро Ради, клуби, що входять до УАФ або РФС, не досягнуть взаємної згоди зі своїми відповідними іноземними гравцями та тренерами не пізніше 30 червня 2022 року, та якщо інше не домовлено письмово, ці гравці та тренери матимуть право призупинити свої трудові контракти зі своїми клубами до 30 червня 2023 року.

Ці положення дають гравцям і тренерам можливість тренуватися, грати й отримувати зарплату, одночасно захищаючи українські клуби та сприяючи виїзду іноземних гравців і тренерів із Росії.

¹⁶ FIFA adapts temporary rules to provide clarification regarding the movement of Ukrainian players. 2022. URL: <https://www.fifa.com/legal/media-releases/fifa-adapts-temporary-rules-to-provide-clarification-regarding-the-movement> (дата звернення: 25.12.2022).

¹⁷ FIFA extends temporary employment rules to address issues relating to war in Ukraine. 2022. URL: <https://www.fifa.com/legal/media-releases/fifa-extends-temporary-employment-rules-to-address-issues-relating-to-war-in> (дата звернення: 25.12.2022).

Крім того, стосовно захисту неповнолітніх, було роз'яснено, що неповнолітні, які втікають з України до інших країн разом зі своїми батьками через збройний конфлікт, вважатимуться такими, що виконали вимоги статті 19 пункту 2 а) RSTP, звільняючи їх від правила, що забороняє міжнародний трансфер гравців у віці до 18 років.

Отже, можна зробити висновок, що ФІФА у своїх рішеннях постійно реагувало на поточну ситуацію, зважаючи на її складність і, за можливості, враховуючи інтереси всіх сторін, але питання ще не вичерпане. Водночас, маємо констатувати, що ефективним механізмом попередження виникнення конфліктних ситуацій між гравцями і клубами є врегулювання на рівні міжнародного нормативного акту питання гарантій прав учасників цих правовідносин. Так, навіть чітке визначення галузевої приналежності таких відносин дозволить уникнути неоднозначного трактування статусу учасників та порядку врегулювання спорів між ними.

2. Особливості юрисдикції та провадження у Спортивному арбітражному суді

У цілому спортивний арбітраж можна визначити як метод вирішення спортивних спорів за допомогою обов'язкового й остаточного арбітражного рішення. На сьогодні арбітраж міцно утвердився як переважний метод вирішення спорів у спорті, головним чином за рахунок забезпечення єдності судової практики.

З моменту свого створення CAS перетворився на міжнародну судову організацію зі спеціалізованим зводом законів і з доволі унікальними правилами та процедурами. CAS має власний набір процедурних норм, що називається «Кодекс спортивного арбітражу та посередництва. Правила»¹⁸. За останні 30 років, Кодекс CAS кілька разів змінювався та наразі чинною є версія від 01 листопада 2022 року.

Кодекс CAS розділений на два основні розділи. У першій частині викладено Статут Міжнародної спортивної арбітражної палати (ICAS) і CAS (Статті S1–S26); тоді як друга частина містить Процедурні правила (Статті R27–R70), розділені таким чином:

- 1) Загальні положення (Розділ А);
- 2) Особливі положення, що застосовуються до звичайного арбітражного процесу (Розділ В);
- 3) Особливі положення, що застосовуються до процедури апеляційного арбітражу (Розділ С);

¹⁸ Code of Sports-related Arbitration. 2021. URL: https://www.acerislaw.com/wp-content/uploads/2021/03/CAS_Code_2021_EN.pdf (дата звернення: 25.12.2022).

4) Особливі положення, що застосовуються до процедури консультації (Розділ D);

5) Інтерпретація (Розділ E);

6) Витрати на арбітражне провадження (Розділ F);

7) Інші положення (Розділ G).

ICAS є вищим органом CAS, головним завданням якого є захист незалежності CAS і прав сторін. ICAS опікується адмініструванням і фінансуванням CAS, а також несе відповідальність, наприклад, з наглядом за застосуванням Кодексу CAS, призначенням арбітрів зі списку затверджених арбітрів і їх відкликання.

CAS забезпечує необхідну інфраструктуру, впливає на формування комісій і контролює належне ведення провадження з метою забезпечення ефективного вирішення спорів у спорті шляхом арбітражу та/або посередництва відповідно до процедурних правил (Кодекс CAS, стаття S12). CAS має три основні палати:

– Звичайна арбітражна палата – яка функціонує дуже подібним чином до будь-якої іншої арбітражної установи;

– Антидопінгова палата – чия відповідальність полягає у вирішенні спорів, пов'язаних з антидопінговими питаннями;

– Апеляційна арбітражна палата – яка діє як суд остаточної апеляції на рішення, прийняті компетентними спортивними органами на національному чи міжнародному рівні.

Арбітражні клопотання, які подані до CAS уперше, негайно передаються Канцелярії CAS або до Звичайної, або до Апеляційної арбітражної палати. На практиці, проте, переважна більшість справ у CAS (більше 90 %) розглядається саме Апеляційною палатою CAS.

Будь-який арбітражний спір, прямо або опосередковано пов'язаний зі спортом, може бути переданий до CAS, що прямо передбачено у статті R27 Кодексу CAS: *“R27 Застосування Правил*

Ці Процесуальні правила застосовуються щоразу, коли сторони домовились про передачу спортивного спору до CAS. Таке посилання може виникнути на підставі арбітражного застереження, що міститься в договорі чи регламенті, або на підставі пізнішої арбітражної угоди (звичайне арбітражне провадження), або може включати оскарження рішення, винесеного федерацією, асоціацією або органом, пов'язаним зі спортом, якщо установчі статuti чи положення таких органів, або спеціальна угода передбачає апеляцію до CAS (апеляційне арбітражне провадження).

Такі спори можуть стосуватися принципових питань, що стосуються спорту, чи питань матеріальних або інших інтересів, що стосуються практикування або розвитку спорту, а також можуть

включати, загалом, будь-яку діяльність або справу, пов'язану зі спортом.»

Розглянемо дефініцію «*Спір, пов'язаний зі спортом*». Вона трактується дуже широко в Кодексі CAS. На практиці до CAS можуть бути подані до розгляду різні види спортивних спорів: від комерційних спорів (наприклад, питання, що стосуються спонсорських угод, прав ЗМІ, правил трансферів) до спортивних спорів (наприклад, допінг, травми або інциденти на полі). Єдина вимога полягає у тому, що спір має бути прямо або опосередковано пов'язаний зі спортом. На практиці, спори, пов'язані зі спортом, перетинаються багатьма різними галузями права, саме тому вважаємо спортивне законодавство таким собі «поєднанням» різних галузей права. Відповідно, спортивні спори можуть стосуватися будь-чого, від прав особистості, права асоціацій, договірної права, деліктного права, законодавства про товариства, права інтелектуальної власності, законодавства про конкуренцію, а також і до кримінального права й інше.

Однією з унікальних особливостей системи CAS є те, що, на відміну від комерційних арбітражів, сторони позбавлені свободи вибору місця арбітражу. Усі арбітражі CAS розташовані в Лозанні, за замовчуванням, як це прямо передбачено у статті R28 Кодексу CAS:

“R28 Місцезнаходження

Місцезнаходженням CAS і кожної арбітражної комісії (Палата) є Лозанна, Швейцарія. Проте, якщо обставини цього вимагають, і після консультації з усіма сторонами, Президент Палати може прийняти рішення про проведення слухання в іншому місці та може дати відповідні вказівки щодо такого слухання.»

Місцезнаходження арбітражу за замовчуванням має важливі юридичні наслідки, оскільки це вводить у дію виключну юрисдикцію Федерального суду Швейцарії, коли сторона хоче скасувати рішення CAS. Відповідно, всі арбітражні провадження CAS регулюються швейцарським арбітражним законодавством.

У звичайній процедурі CAS, сторони можуть обрати матеріальне право для врегулювання їх спору, як передбачено у статті R45 Кодексу CAS:

“R45 Право, що застосовується до справи по суті

Палата вирішує спір відповідно до норм права, вибраних сторонами чи, за відсутності такого вибору, відповідно до швейцарського законодавства. Сторони можуть уповноважити Палату приймати рішення ex aequo et bono.»

Отже, сторони можуть вільно вибирати законодавство, що застосовується до суті справи, що може включати національне

законодавство, транснаціональне право, загальні правові принципи. У випадку, якщо сторони не зможуть обрати закон, що регулює суть їх спору, швейцарське законодавство застосовується за замовчуванням, як передбачено у статті R45 Кодексу CAS.

Що стосується застосовного законодавства до суті справи у процедурі арбітражного розгляду апеляцій CAS стаття R58 Кодексу CAS передбачає:

“R58 Право, що застосовується до справи по суті

Палата вирішує спір відповідно до чинних норм і, субсидіарно, до норм права, обраних сторонами або, за відсутності такого вибору, відповідно до законодавства країни, у якій федерація, асоціація або пов'язаний зі спортом орган, що подав апеляцію, має місцезнаходження або відповідно до норм права, яке Палата вважає доцільним. В останньому випадку, Палата має мотивувати своє рішення.»

Тобто, у процедурі апеляції CAS, незалежно від вибору закону, завжди застосовуватиме відповідні норми спортивного органу. Якщо сторони не змогли зробити вибір, арбітражний суд може приймати рішення відповідно до законодавства країни, де знаходиться асоціація, чи відповідно до тих норм права, які уважаються ним доцільними. На практиці, проте, оскільки більшість міжнародних спортивних федерацій знаходяться у Швейцарії, у більшості випадків швейцарське право застосовується як матеріальне право. Більше того, оскільки більшість міжнародних федерацій мають свої власні правила та статuti, арбітражні суди часто застосовують ці норми, навіть не посилаючись на конкретний національний закон.

Процедура апеляції CAS, регулюється статтею R47 і наступними Кодексу CAS, що вважається однією з унікальних особливостей системи CAS і спортивного арбітражу загалом. Стаття R47 Кодексу CAS передбачає:

“R47 Апеляція

Оскарження рішення федерації, асоціації або органу, пов'язаного зі спортом, може бути подано до CAS, якщо це передбачено статутами чи положеннями зазначеного органу або, якщо сторони уклали конкретну арбітражну угоду, та, якщо Апелянт вичерпав усі наявні в нього правові засоби захисту до апеляції, відповідно до статутів або положень цього органу.

Апеляція може бути подана до CAS на рішення, винесене CAS, який діє як суд першої інстанції, якщо таке звернення прямо передбачено правилами відповідної федерації чи спортивного органу.»

Навіть під час апеляційного арбітражного розгляду CAS, фактично, здійснює арбітражне провадження першої інстанції, у якому законність

рішення федерації або асоціації переглядається незалежним судом. Зокрема, апеляційні палати CAS мають повноваження повторно переглянути факти та закон, що лежить в основі рішення (стаття R57 Кодексу CAS). Це означає, що палата КАС не пов'язана фактами, юридичними висновками чи доказами попередньої інстанції. Палати CAS можуть повністю або частково скасувати рішення та замінити його новим рішенням (що часто трапляється на практиці) чи надіслати назад до попередньої інстанції.

Ще одна унікальна особливість Порядку апеляції CAS і спортивного арбітражу загалом, це його короткі часові межі. Щодо процедури апеляції CAS, як правило, заявники повинні ініціювати арбітраж протягом коротких термінів, як передбачено у статті R49 Кодексу CAS:

«За відсутності обмежень у часі, встановлених статутом або положеннями федерації, асоціації або відповідного спортивного органу, чи попередньої угоди, строк для апеляції – двадцять один день із моменту отримання рішення, яке оскаржується.»

Кожний крок у процесі апеляційного оскарження має визначений термін. Наприклад, резолютивна частина рішення має бути передана сторонам протягом трьох місяців із моменту передачі справи до суду (Кодекс CAS, стаття R59(5)).

Сторони звичайного арбітражного провадження CAS також можуть домовитись про прискорення процедури, як передбачено Кодексом CAS, стаття R44.4. Звичайні провадження зазвичай тривають від шести до дванадцяти місяців, тоді як найшвидші провадження були лише 19 днів.

Швидкість та ефективність провадження у справах CAS важливі, оскільки час є суттю багатьох спортивних спорів. Особливо це стосується великих спортивних подій, такі як Олімпійські ігри або чемпіонат світу, де участь заявників у змаганнях залежить від оперативного рішення суду. З цієї причини, CAS утворив спеціальну палату, вперше представлену після Олімпійських ігор в Атланті у США 1996, з метою забезпечення всіх учасників швидким та ефективним доступом до правосуддя (Правила арбітражу, що застосовуються до Спеціальної палати CAS для Олімпійських ігор). Спеціальні правила арбітражу передбачають, що колегія арбітрів буде перенесена до міста, що приймає подію, на певний час і залишатиметься в режимі очікування в разі виникнення будь-яких термінових спорів. Типовим є обмеження часу для винесення арбітражних рішень: 24 годин для Олімпійських ігор і 48 годин для чемпіонатів світу.

Ще одна унікальна особливість системи CAS, що суперечить одній із ключових особливостей арбітражу – конфіденційності – є публічність рішень. Хоча звичайні провадження є, загалом, конфіденційними та

публікація рішень допускається лише за умови домовленості сторін, принцип зворотній в апеляційному провадженні CAS, як це прямо передбачено у статті R59 Кодексу CAS. Ураховуючи, що апеляційні скарги CAS становлять переважну більшість загального обсягу справ, справи публікуються у принципі. Вичерпний перелік рішень CAS і база даних, загальнодоступна на офіційному сайті, що забезпечує доступ до рішень CAS, винесених після 1986¹⁹.

Хоча рішення CAS є загальнодоступними, провадження у справах CAS в основному проходять у закритому режимі, якщо тільки сторони не домовляться про інше, чи за єдиним проханням спортсмена у спорах, пов'язаних із порушенням поведінки.

Публікація рішень CAS є вигідною, оскільки це сприяє підвищенню прозорості й узгодженості рішень у спортивному світі. Оскільки більшість рішень CAS є загальнодоступними, на них часто посилаються інші суди, що призвело до появи гармонізованого корпусу спортивного регулювання та юриспруденції (відомий як *lex sportiva*), на який можуть розраховувати учасники спортивного арбітражу.)

Ще однією примітною рисою спортивного арбітражу є частота тимчасових або охоронних заходів, що надаються судами. Стаття R37 Кодексу CAS установлює процедуру звернення за тимчасовими або охоронними заходами. Заявник, який вимагає попереднього надання допомоги, має показати *«непоправну шкоду, ймовірність успіху по суті позову та чи переважають інтереси Позивача над інтересами Відповідача(ів)»*, що є стандартним для більшості арбітражних практик. Унікальність, проте, полягає в тому, що спортивні арбітражні трибунали регулярно видають розпорядження у відповідь на запити про тимчасові або охоронні заходи. До них, як правило, належать, наприклад, клопотання про зупинення виконання апеляційного рішення у випадках, коли трибунал ще не призначений. На додачу, більшість органів спортивного арбітражу також мають власні внутрішні механізми, за допомогою яких призначена особа або член призначеної групи, може надати тимчасові заходи до призначення суду.

Тимчасові або охоронні заходи, винесені спортивними арбітражними судами, є, таким чином, більш ефективним засобом правового захисту у спортивному арбітражі, ніж у комерційному або інвестиційному. Це не дивно, враховуючи, що більшість органів управління спортом добровільно виконують будь-які розпорядження трибуналів і рідко виникають проблеми з виконанням рішень. У будь-якому випадку, якщо рішення CAS не виконується добровільно (що рідко зустрічається на практиці),

¹⁹ Jurisprudence. 2022. URL: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Help/Home.aspx> (дата звернення: 25.12.2022).

зацікавлена сторона все ще може вимагати виконання відповідно до Конвенції про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах, як це відбувається з будь-яким іншим арбітражним рішенням²⁰.

Зрештою, ще одна особливість арбітражу CAS, що часто критикується арбітражним співтовариством, полягає в тому, що лише особи, внесені до переліку суддів CAS можуть бути призначені виконувати функції суддів (Кодекс CAS, статті R38, R39 і R48). Якщо сторона призначає суддю, якого немає у списку, CAS установить новий термін для виправлення призначення чи призначить суддю замість сторони, яка не призначила суддю з переліку.

На сьогодні перелік суддів CAS нараховує майже 400 суддів з різних континентів і з різним юридичним досвідом, кожний призначений на чотири роки та може поновлюватися. Положення, введене в реформу Статуту CAS у 2009 році передбачає, що судді та посередники CAS не можуть виступати у якості адвоката сторони, що перебуває в CAS (Кодекс CAS, стаття S18). Це правило було введено після критики того, що судді CAS, які виступають адвокатами перед іншими комісіями CAS, можуть мати доступ до «інсайдерських знань» і скористатися стратегічною перевагою – небезпекою, яку відповідно було усунуто. Незважаючи на критику, у цієї закритої системи є певні переваги, проте, система закритого списку вможливорює ситуацію, за якої судді мають різні досвід у спортивних спорах і різний рівень знання спортивних правил і правових норм.

З урахуванням зазначеного проаналізуємо окремі аспекти справи CAS 2008/A/1519–1520 «ФК «Шахтар» Донецьк проти Матузалема, ФК «Сарагоса» та ФІФА»²¹. У її основі лежить факт самовільного залишення команди гравцем із метою переходу в іншу команду за наявності чинного діючого контракту. У письмовому вигляді він повідомив про те, що в односторонньому порядку ініціює припинення договірних відносин із негайним набранням чинності. Детально розглянувши позов, зокрема покази сторін, тогочасні трансферні правила ФІФА, місцеве

²⁰ Конвенції про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах. Міжнародний документ від 02.07.2019. 2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#Text (дата звернення: 25.12.2022).

²¹ Arbitration CAS 2008/A/1519 FC Shakhtar Donetsk v. Matuzalem Francelino da Silva & RealZaragoza SAD & Fédération Internationale de Football Association (FIFA) & CAS 2008/A/1520 Matuzalem Francelino da Silva & Real Zaragoza SAD v. FC Shakhtar Donetsk & Fédération Internationale de Football Association (FIFA), award of 19 May 2009. 2009. URL: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/1519,%201520.pdf> (дата звернення: 25.12.2022).

іспанське законодавство у сфері трудових відносин²² судді ухвалили таке рішення:

- апеляції, подані 19 березня 2008 року ФК «Шахтар» Донецьк і 20 березня 2008 року гравцем Матузалемом і ФК «Сарагоса» частково підтримано;

- рішення Палати з вирішення спорів ФІФА від 2 листопада 2007 року частково змінено в тому сенсі, що Матузалем зобов'язаний виплатити ФК «Шахтар» суму в євро 11858934 плюс відсотки 5 % річних починаючи з 5 липня 2007 року до дати здійснення платежу;

- ФК «Сарагоса» несе солідарну відповідальність за виплату вищезазначених коштів;

- Усі інші чи подальші претензії та зустрічні позови відхиляються.

Проте, процес виконання судового рішення загальмувався з низки причин, головною з яких були фінансові проблеми ФК «Сарагоса», що внеможливило виплату потрібних коштів. Тому за позовом українського клубу було відкрито провадження у справі CAS 2012/A/2750 «ФК «Шахтар» Донецьк проти ФІФА та ФК «Сарагоса»²³.

На основі нововиниклих обставин судді ухвалили таке рішення:

- апеляційна скарга, подана 15 березня 2012 року ФК «Шахтар» Донецьк на Рішення, винесене 24 лютого 2012 року секретаріатом Дисциплінарного комітету ФІФА частково підтримано;

- рішення, ухвалене 24 лютого 2012 року секретаріатом Дисциплінарного комітету ФІФА скасовується у частині, що оголошує провадження проти ФК «Сарагоса» закритим;

- провадження проти ФК «Сарагоса» оголошується призупиненим, а провадження буде продовжено ФІФА за запитом донецького «Шахтаря» після завершення провадження у справі про банкрутство ФК «Сарагоса»;

- усі інші позови відхилені.

Зрештою, 15-річна епопея з боргом ФК «Сарагоса» перед ФК «Шахтар» завершилась тим, що український клуб уступив свої вимоги неназваній інвестиційній компанії, яка тепер зможе претендувати на цю суму, якщо іспанський клуб поверне платоспроможний статус. Найімовірніше, ФК «Шахтар» уступив свій борг приблизно за 50 % від належної суми.

Під час тривалих судових розглядів ФК «Шахтар» домогся рішення на свою користь про стягнення з ФК «Сарагоса» за Матузалема

²² Real Decreto № 1006/1985, de 26 de junio de 1985, por el que se regula la relación laboral especial de los deportistas profesionales. *Boletín Oficial del Estado*. 1985. № 153.

²³ Arbitration CAS 2012/A/2750 Shakhtar Donetsk v. Fédération Internationale de Football Association (FIFA) & Real Zaragoza S. A.D., award of 15 October 2012. 2012. URL: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/2750.pdf> (дата звернення: 25.12.2022).

13,8 мільйонів євро. Згодом ця сума через процес банкрутства іспанського клубу знизилася до 4,7 мільйонів євро, а фактично ФК «Шахтар» отримав лише 322 тисячі євро. Решту суми передбачалося, що ФК «Сарагоса» зможе повернути не раніше 2031 року, виходячи із плану санації.

Отже, наразі головною проблемою системи спортивного арбітражу є неналежне виконання та невиконання судових рішень, що набрали законної сили.

Зважаючи на поточну ситуацію, що сталася в результаті російської агресії, та відповідних рішень найвищих спортивних інстанцій, ФК «Шахтар» має намір довести, що ФІФА порушила законодавство України, Швейцарії та Європейського Союзу щодо конкуренції²⁴. Про що складено судовий позов українського клубу проти керівного органу світового футболу на суму 50 мільйонів євро (43 мільйони фунтів стерлінгів; 53 мільйони доларів), який розглядатиметься у CAS. У липні The Athletic уперше повідомив, що ФК «Шахтар» подав документи до CAS щодо оскарження рішення ФІФА, що дозволяє іноземним гравцям в односторонньому порядку призупиняти свої контракти в охопленій війною Україні²⁵.

Спір між сторонами виник після того, як 21 червня було оприлюднено рішення ФІФА, згідно з яким іноземні гравці та тренери мають право призупинити свої трудові контракти з українськими клубами до 30 червня 2023 року, якщо між гравцем або тренером і футбольним клубом не буде досягнуто взаємної згоди до 30 червня цього року (тобто, 2022 року). У ФК «Шахтар» було 14 іноземних гравців і потоки доходів клубу вже значно скоротилися через російське вторгнення в Україну, тому ФК «Шахтар» мав намір продати своїх іноземних гравців, щоб повернути життєво важливі кошти, як для покриття збитків клубу, так і для надання гуманітарної допомоги постраждалим у війні. Крім того, хоча у клубі зазначають, що вони визнали, що іноземні гравці не захочуть повертатися грати в зону бойових дій, ФК «Шахтар» очікував, що зможе домовитися про трансферні суми для гравців і вів активні переговори щодо кількох продажів. Це включало, наприклад, переговори з ФК «Фулхем» щодо нападника ізраїльтянина Манора Соломона, та переговори провалилися

²⁴ Shakhtar Donetsk to argue FIFA breached law when allowing foreign players to leave. 2022. URL: <https://theathletic.com/4000977/2022/12/14/shakhtar-fifa-mudryk-transfers/?source=twitteruk> (дата звернення: 25.12.2022).

²⁵ Shakhtar Donetsk seek €50m of damages from FIFA over lost transfer fees. 2022. URL: <https://theathletic.com/3428825/2022/07/18/shakhtar-donetsk-seek-e50m-of-damages-from-fifa-over-lost-transfer-fees/> (дата звернення: 25.12.2022).

після рішення ФІФА. Трансфер відбувся на безоплатній основі, а ФК «Фулхем» відмовився від коментарів.

Рішення означало, що у ФК «Шахтар» було трохи більше тижня, щоб закрити продажі, тоді як клуби-покупці й агенти гравців знали, що вони можуть просто почекати до 30 червня та не платити українському клубу. ФІФА справді намагалася розв'язати занепокоєння українських клубів щодо початкового рішення, опублікувавши поправку, згідно з якою жодна угода такого характеру не має бути проведеною до 1 серпня, але «Шахтар» стверджував, що це дало мало користі, оскільки клуби, які купують, знали, що вони можуть просто взяти гравця без сплати коштів за трансфер через два тижні. Отже, ФК «Шахтар», який регулярно виступає у Лізі чемпіонів, вимагає 40 мільйонів євро прямих збитків і до 50 мільйонів євро загалом. В апеляції ФК «Шахтар» до CAS вимагається скасувати рішення ФІФА, а також зобов'язати ФІФА відшкодувати ФК «Шахтар» збитки. У заяві також міститься вимога, щоби ФІФА покрила всі витрати, пов'язані з арбітражним розглядом, на додаток до судових витрат ФК «Шахтар».

Водночас ФК «Шахтар» також стикається зі скаргами на себе зі сторони принаймні від одного клубу, що вимагає виплати в розстрочку з трансферних угод, узгоджених до російського вторгнення. У футболі є звичним платити за трансферні угоди частинами, але вторгнення, яке вплинуло на здатність ФК «Шахтар» продавати гравців, а також на його здатність отримувати ігрові дні та комерційні доходи, змусило українські клуби боротися з боргами. Зокрема ФК «Шахтар» винен іншим клубам близько 37 мільйонів євро, тому вимагає компенсації від ФІФА, щоб покрити збитки, зазанані цього літа.

Команда юристів клубу стверджуватиме, що рішення ФІФА про розширення можливості іноземних гравців в односторонньому порядку призупиняти свої угоди було прийнято без консультацій з ключовими зацікавленими сторонами, такими як самі українські клуби або УАФ. Окрім того, юристи ФК «Шахтар» стверджуватимуть, що за українським і швейцарським законодавством немає правових підстав для призупинення трудових контрактів, а також заявлятимуть, що ФІФА не повинна втручатися в договірні відносини, стороною яких вона не є. Вони також посилатимуться на можливе порушення законодавства ЄС про конкуренцію, стверджуючи, що рішення ФІФА зумовило доступ українських клубів до європейського ринку для трансферів гравців.

У справі «Олімпік Ліон проти Олів'єр Бернар і ФК «Ньюкасл Юнайтед»²⁶ Суд ЄС підтвердив законність компенсаційної виплати за

²⁶ *Olympique Lyonnais SASP v Olivier Bernard and Newcastle United UFC: Judgment of the European Court of Justice (Grand Chamber) of 16 March 2010, Case C-325/08. InfoCuria: Case-*

підготовку. Проте, умовою легітимності такої вимоги є чітке пояснення методу підрахування витрат на тренування футболіста. Тобто, на підставі надання точної інформації щодо витрат, понесених на підготовку та тренування футболіста, має бути зрозуміло, яка саме сума компенсації була обчислена. Перспективи позову ФК «Шахтар» проти ФІФА залежать від доведення прямого зв'язку між витратами на підготовку футболістів і компенсацією, яку український клуб вимагає за втрату гравців.

ВИСНОВКИ

У результаті виконаного дослідження встановлено, що з початком російської агресії переважна більшість міжнародних спортивних організацій ввела санкції проти російських спортсменів, проте, важливим не врегульованим питанням залишалось визначення правового статусу іноземних спортсменів, які перебувають як на території Росії, так і України. Зокрема, ФІФА низкою своїх рішень постановила, що іноземні гравці та тренери мають право призупинити свої трудові контракти з українськими клубами до 30 червня 2023 року, якщо між гравцем або тренером і футбольним клубом не буде досягнуто взаємної згоди до 30 червня 2022 року. Оскільки питання футбольних трансферів і їх правового оцінювання є підґрунтям значної частини справ, що розглядаються у CAS, то ухвалені у відповідь на російську агресію рішення безсумнівно стануть предметом позовів.

У роботі також уперше проаналізовано «Кодекс спортивного арбітражу та посередництва. Правила» у чинній редакції від 01 листопада 2022 року. Зокрема показано зміни у Статуті та Процедурних правилах у контексті визначення особливостей юрисдикції та провадження. На прикладі рішення у справі CAS 2008/A/1519-1520 доведено ефективність CAS у встановленні справедливості, водночас, головною проблемою системи спортивного арбітражу є неналежне виконання та невиконання судових рішень, що набрали законної сили.

Щодо судових перспектив позову «ФК «Шахтар» Донецьк проти ФІФА з метою компенсації недоотриманих трансферних коштів вважаємо можливим використання як прецеденту справи «Олімпік Ліон проти Олів'є Бернар і ФК «Ньюкасл Юнайтед» у контексті доведення прямого зв'язку між витратами на підготовку футболістів і компенсацією, яку український клуб може вимагати за втрату гравців, задля покриття збитків клубу, а також надання гуманітарної допомоги постраждалим у війні.

Law. 2010. URL: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-325/08> (дата звернення: 25.12.2022).

АНОТАЦІЯ

Авторами зроблена спроба здійснити правовий аналіз рішення ФІФА щодо тимчасових правил, що стосуються надзвичайної ситуації, спричиненої війною в Україні. Зокрема, проаналізовано юридичні аспекти врегулювання правовідносин гравців із клубами та їх трансформація під впливом виняткових обставин, а також систему спортивного арбітражу та шляхи подальшого реформування. В результаті виконаного дослідження встановлено, що з початком російської агресії переважна більшість міжнародних спортивних організацій ввела санкції проти російських спортсменів. Водночас важливим неврегульованим питанням залишалось визначення правового статусу іноземних спортсменів, які перебувають як на території Росії, так і України.

У роботі також уперше проаналізовано «Кодекс спортивного арбітражу та посередництва. Правила» у чинній редакції від 01 листопада 2022 року. Зокрема показано зміни у Статуті та Процедурних правилах у контексті визначення особливостей юрисдикції та провадження. На прикладі рішення у справі CAS 2008/A/1519-1520 доведено ефективність CAS у встановленні справедливості, водночас, головною проблемою системи спортивного арбітражу є неналежне виконання та невиконання судових рішень, що набрали законної сили.

Література

1. Declaration of the 11th Olympic Summit. 2022. URL: <https://olympics.com/ioc/news/declaration-of-the-11th-olympic-summit> (дата звернення: 25.12.2022).
2. LTA fined \$1m by ATP for banning Russian players from tournaments. 2022. URL: <https://www.theguardian.com/sport/2022/dec/07/ta-fined-1m-by-atp-for-banning-russian-players-from-tennis-tournaments> (дата звернення: 25.12.2022).
3. Заявление НХЛ о вторжении России в Украину. 2022. URL: <https://www.nhl.com/ru/news/zayavlenie-nhl-o-vtorzhenii-rossii-v-ukrainu/c-331296560?tid=331296664> (дата звернення: 25.12.2022).
4. FIFA/UEFA suspend Russian clubs and national teams from all competitions. 2022. URL: <https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022/media-releases/fifa-uefa-suspend-russian-clubs-and-national-teams-from-all-competitions> (дата звернення: 25.12.2022).
5. The Court of Arbitration for Sport (CAS) rejects the Football Union of Russia's request to stay the execution of the FIFA Council's decision to suspend all Russian teams and clubs from its competitions. 2022. URL: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Media_Release_8708_prov.measures.pdf (дата звернення: 25.12.2022).

6. Цивільний кодекс України : Закон від 16.01.2003 № 435-IV. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25.12.2022).

7. Біляєв О. О. Об'єкт правовідносин з переходу спортсменів до іншої спортивної організації. *Нетипові об'єкти* : зб. ст. за ред. проф. І. В. Спасиво-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, С. 214–228.

8. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). Міжнародний документ від 25.03.1957. 2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text (дата звернення: 25.12.2022).

9. Воронов К. М. Особливості юрисдикції та провадження в спортивному арбітражному суді в Лозанні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. № 29. С. 127–132.

10. Наставний І. Особливості альтернативно-договірних форм захисту суб'єктивних цивільних прав учасниками професійних спортивних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. № 11. С. 31–35.

11. Харіна М. Міжнародний спортивний арбітраж: досвід України. *Молодий вчений*. № 11(63). С. 937–940.

12. Галянтич М. К., Коструба А. В. Поліваріативність розгляду спорів у сфері професійного спорту: дискусійні питання. *Lex Sportiva*, № 1. С. 8–12.

13. Саннікова М. Шляхи вдосконалення діяльності системи спортивного арбітражу та третейських судів у спорті. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. № 2(46). С. 21–27.

14. Regulations on the Status and Transfer of Players. 2022. URL: <https://digitalhub.fifa.com/m/1b47c74a7d44a9b5/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2022.pdf> (дата звернення: 25.12.2022).

15. FIFA adopts temporary employment and registration rules to address several issues in relation to war in Ukraine. 2022. URL: <https://www.fifa.com/about-fifa/organisation/fifa-council/media-releases/fifa-adops-temporary-employment-and-registration-rules-to-address-several> (дата звернення: 25.12.2022).

16. FIFA adapts temporary rules to provide clarification regarding the movement of Ukrainian players. 2022. URL: <https://www.fifa.com/legal/media-releases/fifa-adapts-temporary-rules-to-provide-clarification-regarding-the-movement> (дата звернення: 25.12.2022).

17. FIFA extends temporary employment rules to address issues relating to war in Ukraine. 2022. URL: <https://www.fifa.com/legal/media->

releases/fifa-extends-temporary-employment-rules-to-address-issues-relating-to-war-in (дата звернення: 25.12.2022).

18. Code of Sports-related Arbitration. 2021. URL: https://www.acerislaw.com/wp-content/uploads/2021/03/CAS_Code_2021__EN_.pdf (дата звернення: 25.12.2022).

19. Jurisprudence. 2022. URL: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Help/Home.aspx> (дата звернення: 25.12.2022).

20. Конвенції про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах. Міжнародний документ від 02.07.2019. 2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-19#Text (дата звернення: 25.12.2022).

21. Arbitration CAS 2008/A/1519 FC Shakhtar Donetsk v. Matuzalem Francelino da Silva & Real Zaragoza SAD & Fédération Internationale de Football Association (FIFA) & CAS2008/A/1520 Matuzalem Francelino da Silva & Real Zaragoza SAD v. FC Shakhtar Donetsk & Fédération Internationale de Football Association (FIFA), award of 19 May 2009. 2009. URL: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/1519,%201520.pdf> (дата звернення: 25.12.2022).

22. Real Decreto № 1006/1985, de 26 de junio de 1985, por el que se regula la relación laboral especial de los deportistas profesionales. *Boletín Oficial del Estado*. 1985. № 153.

23. Arbitration CAS 2012/A/2750 Shakhtar Donetsk v. Fédération Internationale de Football Association (FIFA) & Real Zaragoza S.A.D., award of 15 October 2012. 2012. URL: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/2750.pdf> (дата звернення: 25.12.2022).

24. Shakhtar Donetsk to argue FIFA breached law when allowing foreign players to leave. 2022. URL: <https://theathletic.com/4000977/2022/12/14/shakhtar-fifa-mudryk-transfers/?source=twitteruk> (дата звернення: 25.12.2022).

25. Shakhtar Donetsk seek €50m of damages from FIFA over lost transfer fees. 2022. URL: <https://theathletic.com/3428825/2022/07/18/shakhtar-donetsk-seek-e50m-of-damages-from-fifa-over-lost-transfer-fees/> (дата звернення: 25.12.2022).

26. Olympique Lyonnais SASP v Olivier Bernard and Newcastle United UFC: Judgment of the European Court of Justice (Grand Chamber) of 16 March 2010, Case C-325/08. InfoCuria: Case-Law. 2010. URL: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-325/08> (дата звернення: 25.12.2022).

Information about the authors:

Vasechko Liudmyla Oleksandrivna

PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Fundamental and Branch Legal Sciences
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University
20, Pershotravneva str., Kremenchuk, 39600, Ukraine

Lashko Yevhenii Yevhenovych

PhD in Technical Sciences,
Specialist at the Scientific Research Department
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University
20, Pershotravneva str., Kremenchuk, 39600, Ukraine

Bihdan Maryna Volodymyrivna

Senior Lecturer at the Department
of Fundamental and Branch Legal Sciences
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University
20, Pershotravneva str., Kremenchuk, 39600, Ukraine